

Li.19.c.23.

voluptates corruat templum eius quod esse cepisti. AVG. contra Faustum: Sed quoniam putabant pharisei tantummodo cor- domalem cum femina illicitam communionem vocari Mechiam, demonstret dominus talem concupiscentiam, nihil aliud esse di- cens: Ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupi- eam, iam mechatus est eam in corde suo. Quod autem lex precipit, non concupiscit vxorem proximi tui, videbatur Iudeis in- telligendum esse de ablatione, non de co- cubitu. HIERO. Inter παθος pathos, & προσημια propa- thian, id est, inter passionem & pro passionem hoc interest, quod passio reputatur in vitium, pro passio licet vitij culpam habeat: tamen non tenetur in crimine. Ergo qui viderit mulierem, & anima eius fuerit titillata, hic pro passione percussus est. Si ergo consenserit, de pro passione transeat ad passionem, & huic non voluntas peccandi est, sed occasio. Quicumque igitur viderit ad concupiscendum, si sic se affecerit, vt concupiscat, & facere disponat, iste recte mechatus dicitur in corde suo. AV G. Nam tria sunt quibus impletur peccatum. s. suggestio quae per memoriam fit siue per corporis sensus, quod si frui desideret, delectatio illicita refrenanda est. Si autem consensio facta fuerit, plenum peccatum est. verum tamen delectatio ante consensum vel nulla est vel tenuis, cui consentire peccatum est. Si autem & factum processerit, videtur fatiari & extingui cupiditas. Sed postea cum suggestio repetitur, maior accenditur delectatio, quae adhuc minor est quam illa, quae in consuetu dinem vertitur, qua vincere difficile est. GREG. in 21. Mora. Quisquis vero incaute exterius respicit, plurimumque in delectatione peccati cadit, atque obligatus desiderijs, incipit velle quod noluit. valde namque est, quod caro deorum trahit, & semel species formae cordi, per oculos alligata, vix magni lucraminis manu soluitur. Providendum ergo nobis est, quia intueri non debet, quod non licet concupisci. Vt enim munda mens in cogitatione feruetur, a lasciuia voluptatis suae deprimendi sunt oculi, quasi quidam raptores ad culpam. CHR Y. in Hom. Si ergo studeas venustis vultibus oculis frequenter insigere, profecto capieris, etiam si secundo & tertio possis fortasse animum continere. Neque enim extra naturam aliamque humanam consistis. Qui enim in se flammam cupiditatis accenderit, etiam absente muliere quam vidit, iugiter apud se turpium rerum simulacra depingit, & non inquam ad flagitium ipsametiam opere peruenit. Si qua vero ideo ornatur & comitur, vt in se oculos hominum irriter, etiam si nullum pulchritudine sua potuerit vulnerare, dabit tamen extrema supplicia. parauit quippe venenum, porrexit poculum, etiam si nullus qui biberet inuenit. Si ergo quod autem ad solos viros videtur dirigere, etiam feminis competit. Cum enim capiti loquitur, tunc profecto corpori admonitio communis est.

Lib.1. ad ser. do. cap. 23.

scendum eam, iam mechatus est eam in corde suo. Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum & proice abs te. Expedit enim tibi vt pereat vnum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam ignis. Et

Cap. 2.

si dexter manus tua scandalizat te, abscede eam & proice abs te. Expedit enim tibi vt pereat vn- membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam.

Hom. 17.

si dexter manus tua scandalizat te, abscede eam & proice abs te. Expedit enim tibi vt pereat vn- membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam.

Lib.1. ad ser. do. cap. 24.

re, quandoquidem nec dextero parcendum est. Dextera autem manus accipitur dilectus adiutor in diuinis operibus, sinistra autem in operibus quae huic vitae, & corpori sunt necessaria. CHR Y. super Mattha. Vel aliter, vult Christus vt non solum de periculo nostri peccati curemus: sed etiam ne ad nos pertinentes turbae ali- quid agant, vt puta si habes aliquem amicum, qui res tuas bene aspicit quasi proprius oculus, aut qui procurat res tuas quasi propria manu, si cum agnoueris aliqd turpiter agere, proice eum longe abs te, quia scandalizat te, quia non solum pro nostro peccato, sed etiam proximorum quos prohibere possumus dabi- mus rationem. H I L A. Fit ergo innocentiae gradus celsior, ca- rere enim non solet proprijs vitijs, si extrinsecus incidentibus ad- monemur. HIERO. Vel aliter, Quia supra de concupiscentia mulieris dixerat, recte nunc cogitationem & sensum in dextera volitantem oculum nuncupat. per dexteram autem, & ceteras corporis partes, voluntatis ad effectum initia demonstrantur. CHR Y. super Mattha. Oculum enim istae carnalis speculum est interioris oculi. Habet autem & corpus suum sensum, quod est oculus similiter, & appetitum quod est manus sinistra. Partes autem animae dextrae vocantur, quoniam in libero arbitrio anima est crea- ta, & sub lege iustitiae vt recte videat & agat. Pars autem corporis, quae non habet liberum arbitrium, & est sub lege peccati sinistra dicitur. Non autem carnis sensum vel appetitum praecidere iubet, desideria enim carnis retinere possumus, vt non faciamus quod de- siderat caro, praecidere autem non possumus, vt non desideret. Qui autem ex proposito voluumus malum & cogitamus, tunc dextere sensus & dextera voluntas nos scandalizant. Ideo hic praecidere iubet. Possunt enim praecidi propter arbitrij libertatem. Vel aliter: Omne bonum generaliter quod nos vel alios scandalizat, praecendere debemus a nobis, sicut si visito aliquam mulierem causa religionis, bonus respectus est oculus dexter: sed si affidues visitans decidi in laqueum desiderij eius, vel etiam quidam videntes scandalizant, dextere oculus scandalizat, quod bonum est scandalizat, oculus enim dexter est bonus respectus, i. intentio, manus dextera bona voluntas. G L O. Vel oculus dexter, est vita contempla- tiua, quae scandalizat in desiderium mittendo vel arrogantiam, vel cum ex infirmitate contemplari ad purum non valemus. Dextera autem manus est bona operatio, vel vita actiua quae scandalizat, dum per faculti frequentiam, & occupationis teidio illaqueamur. Siquis ergo non potest frui contemplatiua, non torpeat ocio ab actiua. vel ne dum occupatur actibus aereat ab interna dulcine. R E M I. Sed quare ei tendens fit dexter oculus & dextera manus abscondenda, manifestat ei subdit: Expedit enim. CHR Y. super Mattha. Quoniam enim Moyses filios Israel eduxit de Aegy- pro genere quidem erant Israelitae, moribus autem Aegyptij, propter mores gentilium continebat, vt vir odiret vxorem, & quia dimittere illam non permittebatur, paratus erat interficere eam, aut affidue affligere: ideo iussit dari libellum repudij, non quia bonum erat, sed quia remedium erat mali peioris. H I L A. Sed dominus aequitatem in omnes concilians manere eam maxime in coniugiorum pace praecipit. vnde subdit: Ego autem dico vobis, quia omnis qui dimiserit vxorem suam, & alteram seorsum duxerit, non tantum illius, sed & suae: illius quia fornicatur, suae ne fornicetur. AV G. de Fide & operibus: Eodem etiam modo re- fectissime dimittit si viro suo dicat, non ero vxor tua, nisi mihi de la- troncino diuitijs congreges, aut si quod aliud vel facinososum, vel flagitiosum in viro monuerit. Tunc enim ille cui hoc vxor dicit, si veraciter poenitens est, membrum quod eum scandalizat ampu- tabit. AV G. de ser. Domi. in monte. Nihil autem est iniquius quae fornicationis causa vxorem dimittere: si & ipse conuincitur for- nicari, occurrat ei illud, in quo alterum iudicas te ipsum condenas. De eo autem quod dicit: Et qui dimittit adul. potest queri,

Li.19.c.26.

si dextra manus tua scandalizat te, abscede eam & proice abs te. Expedit enim tibi vt pereat vn- membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam.

si dexter manus tua scandalizat te, abscede eam & proice abs te. Expedit enim tibi vt pereat vn- membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam.

si dexter manus tua scandalizat te, abscede eam & proice abs te. Expedit enim tibi vt pereat vn- membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam.

si dexter manus tua scandalizat te, abscede eam & proice abs te. Expedit enim tibi vt pereat vn- membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam.

si dexter manus tua scandalizat te, abscede eam & proice abs te. Expedit enim tibi vt pereat vn- membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam.

Li.1.c.25.

suaderent, & libellum non scriberet, nisi in animo nimis peru- seruorum

Li.1.c.25.

bellum repudij. Ego autem dico vobis, quia omnis qui dimiserit vxorem suam excepta fornicationis causa, facit eam mechari, & quae dimissam duxerit, adulterat.

Hom. 17.

idem dicitur in monte. Vterius etiam mechum dicit vxorem qui eam duxerit, quae dimissa est a viro. s. per libellum repudij. & ideo subdit: Et quae dimissam duxerit, adulterat. CHR Y. in Ho- Non enim dicit quoniam vir suam dimisit, quia etiam post dimissam est, remanet dimittens vxor. AV G. de ser. do. in monte. Huius autem rei apostolus terminum ostendit, qui tam diu obseruan- dum dicit, quam diu vir eius uiuit. Illo autem mortuo dari nubem- di licentiam. Si autem non conceditur alteri nubere mulieri vi- uente viro a quo recessit, multo minus fas est illicita, cum quibus- libet supra committere, neque etiam contra istud praecceptum, quo dominus dimitti coniugem vetat, facit, qui cum ea non carna- liter, sed spiritaliter viuat, cum non eam dimitat. Bestiora na- que sunt conuicia eorum, qui inter se pari consensu continentiam seruant. Oriunt autem hic quaestio, cum dominus causa fornicatio- nis permittat dimitti vxorem, qualiter hic intelligenda sit fornicatio, vt in eam fornicationem credamus dictam, quae stupris committitur, an quemadmodum scripturae solent fornicationem vocare omnem illicitam corruptionem, sicut est idolatria vel auaritia, & omnis iam transgressio legis per illicitam concupiscentiam? Sed si licet secundum apostolum, vt dimittat coniunx infidelis, quoniam inuoluitur non dimittere, & tamen non licet secundum praecceptum domini vt dimittatur coniunx, nisi causa fornicatio- nis. Fornicatio est autem ipsa infidelitas, potro si infidelitas fornicatio est & idolatria infidelitas, & auaritia idolatria, non est dubi- tandum & auaritia fornicationem esse. Quis ergo iam quamli- bet illicitam concupiscentiam potest recte a fornicationis genere separare si auaritia fornicatio est? AV G. in lib. Retracta. Nolo tam putare laetorem in re tam difficili istam sibi dispensationem nostram debere sufficere: non enim omne peccatum fornicatio est spiritalis, neque enim omnem peccantem Deum perdit, qui quoti- die sanctos suos exaudit, dicentes: Dimitte nobis debita nostra, cum perdat omnem qui fornicatur ab eo, & vxorem etiam propter hanc liceat dimittere vxorem, latebroissima quaestio est, licere tamen propter istam, quae in stupris committitur nulla quaestio est. AV G. in lib. 83. Quaezitiou. Si enim aliquis asserat solam fornicationem dominum admittere ad causam relinquentem coniugem, quae concubitu illicito perpetratur, potest dicere dominum de vtroque fideli dixisse, vt neutri liceat alterum relinquere, nisi causa fornica- tionis. AV G. de ser. Do. Non autem tantum fornicantem vxorem dimittere conceditur, sed quisquis eam quoque vxorem di- mittit a qua ipse cogit fornicari, causa fornicationis vtrique di- mittit, non tantum illius, sed & suae: illius quia fornicatur, suae ne fornicetur. AV G. de Fide & operibus: Eodem etiam modo re- fectissime dimittit si viro suo dicat, non ero vxor tua, nisi mihi de la- troncino diuitijs congreges, aut si quod aliud vel facinososum, vel flagitiosum in viro monuerit. Tunc enim ille cui hoc vxor dicit, si veraciter poenitens est, membrum quod eum scandalizat ampu- tabit. AV G. de ser. Domi. in monte. Nihil autem est iniquius quae fornicationis causa vxorem dimittere: si & ipse conuincitur for- nicari, occurrat ei illud, in quo alterum iudicas te ipsum condenas. De eo autem quod dicit: Et qui dimittit adul. potest queri,

Lib.1.c.25.

idem dicitur in monte. Vterius etiam mechum dicit vxorem qui eam duxerit, quae dimissa est a viro. s. per libellum repudij. & ideo subdit: Et quae dimissam duxerit, adulterat. CHR Y. in Ho- Non enim dicit quoniam vir suam dimisit, quia etiam post dimissam est, remanet dimittens vxor. AV G. de ser. do. in monte. Huius autem rei apostolus terminum ostendit, qui tam diu obseruan- dum dicit, quam diu vir eius uiuit. Illo autem mortuo dari nubem- di licentiam. Si autem non conceditur alteri nubere mulieri vi- uente viro a quo recessit, multo minus fas est illicita, cum quibus- libet supra committere, neque etiam contra istud praecceptum, quo dominus dimitti coniugem vetat, facit, qui cum ea non carna- liter, sed spiritaliter viuat, cum non eam dimitat. Bestiora na- que sunt conuicia eorum, qui inter se pari consensu continentiam seruant. Oriunt autem hic quaestio, cum dominus causa fornicatio- nis permittat dimitti vxorem, qualiter hic intelligenda sit fornicatio, vt in eam fornicationem credamus dictam, quae stupris committitur, an quemadmodum scripturae solent fornicationem vocare omnem illicitam corruptionem, sicut est idolatria vel auaritia, & omnis iam transgressio legis per illicitam concupiscentiam? Sed si licet secundum apostolum, vt dimittat coniunx infidelis, quoniam inuoluitur non dimittere, & tamen non licet secundum praecceptum domini vt dimittatur coniunx, nisi causa fornicatio- nis. Fornicatio est autem ipsa infidelitas, potro si infidelitas fornicatio est & idolatria infidelitas, & auaritia idolatria, non est dubi- tandum & auaritia fornicationem esse. Quis ergo iam quamli- bet illicitam concupiscentiam potest recte a fornicationis genere separare si auaritia fornicatio est? AV G. in lib. Retracta. Nolo tam putare laetorem in re tam difficili istam sibi dispensationem nostram debere sufficere: non enim omne peccatum fornicatio est spiritalis, neque enim omnem peccantem Deum perdit, qui quoti- die sanctos suos exaudit, dicentes: Dimitte nobis debita nostra, cum perdat omnem qui fornicatur ab eo, & vxorem etiam propter hanc liceat dimittere vxorem, latebroissima quaestio est, licere tamen propter istam, quae in stupris committitur nulla quaestio est. AV G. in lib. 83. Quaezitiou. Si enim aliquis asserat solam fornicationem dominum admittere ad causam relinquentem coniugem, quae concubitu illicito perpetratur, potest dicere dominum de vtroque fideli dixisse, vt neutri liceat alterum relinquere, nisi causa fornica- tionis. AV G. de ser. Do. Non autem tantum fornicantem vxorem dimittere conceditur, sed quisquis eam quoque vxorem di- mittit a qua ipse cogit fornicari, causa fornicationis vtrique di- mittit, non tantum illius, sed & suae: illius quia fornicatur, suae ne fornicetur. AV G. de Fide & operibus: Eodem etiam modo re- fectissime dimittit si viro suo dicat, non ero vxor tua, nisi mihi de la- troncino diuitijs congreges, aut si quod aliud vel facinososum, vel flagitiosum in viro monuerit. Tunc enim ille cui hoc vxor dicit, si veraciter poenitens est, membrum quod eum scandalizat ampu- tabit. AV G. de ser. Domi. in monte. Nihil autem est iniquius quae fornicationis causa vxorem dimittere: si & ipse conuincitur for- nicari, occurrat ei illud, in quo alterum iudicas te ipsum condenas. De eo autem quod dicit: Et qui dimittit adul. potest queri,

Lib.1.c.19.

idem dicitur in monte. Vterius etiam mechum dicit vxorem qui eam duxerit, quae dimissa est a viro. s. per libellum repudij. & ideo subdit: Et quae dimissam duxerit, adulterat. CHR Y. in Ho- Non enim dicit quoniam vir suam dimisit, quia etiam post dimissam est, remanet dimittens vxor. AV G. de ser. do. in monte. Huius autem rei apostolus terminum ostendit, qui tam diu obseruan- dum dicit, quam diu vir eius uiuit. Illo autem mortuo dari nubem- di licentiam. Si autem non conceditur alteri nubere mulieri vi- uente viro a quo recessit, multo minus fas est illicita, cum quibus- libet supra committere, neque etiam contra istud praecceptum, quo dominus dimitti coniugem vetat, facit, qui cum ea non carna- liter, sed spiritaliter viuat, cum non eam dimitat. Bestiora na- que sunt conuicia eorum, qui inter se pari consensu continentiam seruant. Oriunt autem hic quaestio, cum dominus causa fornicatio- nis permittat dimitti vxorem, qualiter hic intelligenda sit fornicatio, vt in eam fornicationem credamus dictam, quae stupris committitur, an quemadmodum scripturae solent fornicationem vocare omnem illicitam corruptionem, sicut est idolatria vel auaritia, & omnis iam transgressio legis per illicitam concupiscentiam? Sed si licet secundum apostolum, vt dimittat coniunx infidelis, quoniam inuoluitur non dimittere, & tamen non licet secundum praecceptum domini vt dimittatur coniunx, nisi causa fornicatio- nis. Fornicatio est autem ipsa infidelitas, potro si infidelitas fornicatio est & idolatria infidelitas, & auaritia idolatria, non est dubi- tandum & auaritia fornicationem esse. Quis ergo iam quamli- bet illicitam concupiscentiam potest recte a fornicationis genere separare si auaritia fornicatio est? AV G. in lib. Retracta. Nolo tam putare laetorem in re tam difficili istam sibi dispensationem nostram debere sufficere: non enim omne peccatum fornicatio est spiritalis, neque enim omnem peccantem Deum perdit, qui quoti- die sanctos suos exaudit, dicentes: Dimitte nobis debita nostra, cum perdat omnem qui fornicatur ab eo, & vxorem etiam propter hanc liceat dimittere vxorem, latebroissima quaestio est, licere tamen propter istam, quae in stupris committitur nulla quaestio est. AV G. in lib. 83. Quaezitiou. Si enim aliquis asserat solam fornicationem dominum admittere ad causam relinquentem coniugem, quae concubitu illicito perpetratur, potest dicere dominum de vtroque fideli dixisse, vt neutri liceat alterum relinquere, nisi causa fornica- tionis. AV G. de ser. Do. Non autem tantum fornicantem vxorem dimittere conceditur, sed quisquis eam quoque vxorem di- mittit a qua ipse cogit fornicari, causa fornicationis vtrique di- mittit, non tantum illius, sed & suae: illius quia fornicatur, suae ne fornicetur. AV G. de Fide & operibus: Eodem etiam modo re- fectissime dimittit si viro suo dicat, non ero vxor tua, nisi mihi de la- troncino diuitijs congreges, aut si quod aliud vel facinososum, vel flagitiosum in viro monuerit. Tunc enim ille cui hoc vxor dicit, si veraciter poenitens est, membrum quod eum scandalizat ampu- tabit. AV G. de ser. Domi. in monte. Nihil autem est iniquius quae fornicationis causa vxorem dimittere: si & ipse conuincitur for- nicari, occurrat ei illud, in quo alterum iudicas te ipsum condenas. De eo autem quod dicit: Et qui dimittit adul. potest queri,

Quest. 83.

idem dicitur in monte. Vterius etiam mechum dicit vxorem qui eam duxerit, quae dimissa est a viro. s. per libellum repudij. & ideo subdit: Et quae dimissam duxerit, adulterat. CHR Y. in Ho- Non enim dicit quoniam vir suam dimisit, quia etiam post dimissam est, remanet dimittens vxor. AV G. de ser. do. in monte. Huius autem rei apostolus terminum ostendit, qui tam diu obseruan- dum dicit, quam diu vir eius uiuit. Illo autem mortuo dari nubem- di licentiam. Si autem non conceditur alteri nubere mulieri vi- uente viro a quo recessit, multo minus fas est illicita, cum quibus- libet supra committere, neque etiam contra istud praecceptum, quo dominus dimitti coniugem vetat, facit, qui cum ea non carna- liter, sed spiritaliter viuat, cum non eam dimitat. Bestiora na- que sunt conuicia eorum, qui inter se pari consensu continentiam seruant. Oriunt autem hic quaestio, cum dominus causa fornicatio- nis permittat dimitti vxorem, qualiter hic intelligenda sit fornicatio, vt in eam fornicationem credamus dictam, quae stupris committitur, an quemadmodum scripturae solent fornicationem vocare omnem illicitam corruptionem, sicut est idolatria vel auaritia, & omnis iam transgressio legis per illicitam concupiscentiam? Sed si licet secundum apostolum, vt dimittat coniunx infidelis, quoniam inuoluitur non dimittere, & tamen non licet secundum praecceptum domini vt dimittatur coniunx, nisi causa fornicatio- nis. Fornicatio est autem ipsa infidelitas, potro si infidelitas fornicatio est & idolatria infidelitas, & auaritia idolatria, non est dubi- tandum & auaritia fornicationem esse. Quis ergo iam quamli- bet illicitam concupiscentiam potest recte a fornicationis genere separare si auaritia fornicatio est? AV G. in lib. Retracta. Nolo tam putare laetorem in re tam difficili istam sibi dispensationem nostram debere sufficere: non enim omne peccatum fornicatio est spiritalis, neque enim omnem peccantem Deum perdit, qui quoti- die sanctos suos exaudit, dicentes: Dimitte nobis debita nostra, cum perdat omnem qui fornicatur ab eo, & vxorem etiam propter hanc liceat dimittere vxorem, latebroissima quaestio est, licere tamen propter istam, quae in stupris committitur nulla quaestio est. AV G. in lib. 83. Quaezitiou. Si enim aliquis asserat solam fornicationem dominum admittere ad causam relinquentem coniugem, quae concubitu illicito perpetratur, potest dicere dominum de vtroque fideli dixisse, vt neutri liceat alterum relinquere, nisi causa fornica- tionis. AV G. de ser. Do. Non autem tantum fornicantem vxorem dimittere conceditur, sed quisquis eam quoque vxorem di- mittit a qua ipse cogit fornicari, causa fornicationis vtrique di- mittit, non tantum illius, sed & suae: illius quia fornicatur, suae ne fornicetur. AV G. de Fide & operibus: Eodem etiam modo re- fectissime dimittit si viro suo dicat, non ero vxor tua, nisi mihi de la- troncino diuitijs congreges, aut si quod aliud vel facinososum, vel flagitiosum in viro monuerit. Tunc enim ille cui hoc vxor dicit, si veraciter poenitens est, membrum quod eum scandalizat ampu- tabit. AV G. de ser. Domi. in monte. Nihil autem est iniquius quae fornicationis causa vxorem dimittere: si & ipse conuincitur for- nicari, occurrat ei illud, in quo alterum iudicas te ipsum condenas. De eo autem quod dicit: Et qui dimittit adul. potest queri,

Cap. 16.

idem dicitur in monte. Vterius etiam mechum dicit vxorem qui eam duxerit, quae dimissa est a viro. s. per libellum repudij. & ideo subdit: Et quae dimissam duxerit, adulterat. CHR Y. in Ho- Non enim dicit quoniam vir suam dimisit, quia etiam post dimissam est, remanet dimittens vxor. AV G. de ser. do. in monte. Huius autem rei apostolus terminum ostendit, qui tam diu obseruan- dum dicit, quam diu vir eius uiuit. Illo autem mortuo dari nubem- di licentiam. Si autem non conceditur alteri nubere mulieri vi- uente viro a quo recessit, multo minus fas est illicita, cum quibus- libet supra committere, neque etiam contra istud praecceptum, quo dominus dimitti coniugem vetat, facit, qui cum ea non carna- liter, sed spiritaliter viuat, cum non eam dimitat. Bestiora na- que sunt conuicia eorum, qui inter se pari consensu continentiam seruant. Oriunt autem hic quaestio, cum dominus causa fornicatio- nis permittat dimitti vxorem, qualiter hic intelligenda sit fornicatio, vt in eam fornicationem credamus dictam, quae stupris committitur, an quemadmodum scripturae solent fornicationem vocare omnem illicitam corruptionem, sicut est idolatria vel auaritia, & omnis iam transgressio legis per illicitam concupiscentiam? Sed si licet secundum apostolum, vt dimittat coniunx infidelis, quoniam inuoluitur non dimittere, & tamen non licet secundum praecceptum domini vt dimittatur coniunx, nisi causa fornicatio- nis. Fornicatio est autem ipsa infidelitas, potro si infidelitas fornicatio est & idolatria infidelitas, & auaritia idolatria, non est dubi- tandum & auaritia fornicationem esse. Quis ergo iam quamli- bet illicitam concupiscentiam potest recte a fornicationis genere separare si auaritia fornicatio est? AV G. in lib. Retracta. Nolo tam putare laetorem in re tam difficili istam sibi dispensationem nostram debere sufficere: non enim omne peccatum fornicatio est spiritalis, neque enim omnem peccantem Deum perdit, qui quoti- die sanctos suos exaudit, dicentes: Dimitte nobis debita nostra, cum perdat omnem qui fornicatur ab eo, & vxorem etiam propter hanc liceat dimittere vxorem, latebroissima quaestio est, licere tamen propter istam, quae in stupris committitur nulla quaestio est. AV G. in lib. 83. Quaezitiou. Si enim aliquis asserat solam fornicationem dominum admittere ad causam relinquentem coniugem, quae concubitu illicito perpetratur, potest dicere dominum de vtroque fideli dixisse, vt neutri liceat alterum relinquere, nisi causa fornica- tionis. AV G. de ser. Do. Non autem tantum fornicantem vxorem dimittere conceditur, sed quisquis eam quoque vxorem di- mittit a qua ipse cogit fornicari, causa fornicationis vtrique di- mittit, non tantum illius, sed & suae: illius quia fornicatur, suae ne fornicetur. AV G. de Fide & operibus: Eodem etiam modo re- fectissime dimittit si viro suo dicat, non ero vxor tua, nisi mihi de la- troncino diuitijs congreges, aut si quod aliud vel facinososum, vel flagitiosum in viro monuerit. Tunc enim ille cui hoc vxor dicit, si veraciter poenitens est, membrum quod eum scandalizat ampu- tabit. AV G. de ser. Domi. in monte. Nihil autem est iniquius quae fornicationis causa vxorem dimittere: si & ipse conuincitur for- nicari, occurrat ei illud, in quo alterum iudicas te ipsum condenas. De eo autem quod dicit: Et qui dimittit adul. potest queri,

Lib.1. ad ser. do. cap. 28.

idem dicitur in monte. Vterius etiam mechum dicit vxorem qui eam duxerit, quae dimissa est a viro. s. per libellum repudij. & ideo subdit: Et quae dimissam duxerit, adulterat. CHR Y. in Ho- Non enim dicit quoniam vir suam dimisit, quia etiam post dimissam est, remanet dimittens vxor. AV G. de ser. do. in monte. Huius autem rei apostolus terminum ostendit, qui tam diu obseruan- dum dicit, quam diu vir eius uiuit. Illo autem mortuo dari nubem- di licentiam. Si autem non conceditur alteri nubere mulieri vi- uente viro a quo recessit, multo minus fas est illicita, cum quibus- libet supra committere, neque etiam contra istud praecceptum, quo dominus dimitti coniugem vetat, facit, qui cum ea non carna- liter, sed spiritaliter viuat, cum non eam dimitat. Bestiora na- que sunt conuicia eorum, qui inter se pari consensu continentiam seruant. Oriunt autem hic quaestio, cum dominus causa fornicatio- nis permittat dimitti vxorem, qualiter hic intelligenda sit fornicatio, vt in eam fornicationem credamus dictam, quae stupris committitur, an quemadmodum scripturae solent fornicationem vocare omnem illicitam corruptionem, sicut est idolatria vel auaritia, & omnis iam transgressio legis per illicitam concupiscentiam? Sed si licet secundum apostolum, vt dimittat coniunx infidelis, quoniam inuoluitur non dimittere, & tamen non licet secundum praecceptum domini vt dimittatur coniunx, nisi causa fornicatio- nis. Fornicatio est autem ipsa infidelitas, potro si infidelitas fornicatio est & idolatria infidelitas, & auaritia idolatria, non est dubi- tandum & auaritia fornicationem esse. Quis ergo iam quamli- bet illicitam concupiscentiam potest recte a fornicationis genere separare si auaritia fornicatio est? AV G. in lib. Retracta. Nolo tam putare laetorem in re tam difficili istam sibi dispensationem nostram debere sufficere: non enim omne peccatum fornicatio est spiritalis, neque enim omnem peccantem Deum perdit, qui quoti- die sanctos suos exaudit, dicentes: Dimitte nobis debita nostra, cum perdat omnem qui fornicatur ab eo, & vxorem etiam propter hanc liceat dimittere vxorem, latebroissima quaestio est, licere tamen propter istam, quae in stupris committitur nulla quaestio est. AV G. in lib. 83. Quaezitiou. Si enim aliquis asserat solam fornicationem dominum admittere ad causam relinquentem coniugem, quae concubitu illicito perpetratur, potest dicere dominum de vtroque fideli dixisse, vt neutri liceat alterum relinquere, nisi causa fornica- tionis. AV G. de ser. Do. Non autem tantum fornicantem vxorem dimittere conceditur, sed quisquis eam quoque vxorem di- mittit a qua ipse cogit fornicari, causa fornicationis vtrique di- mittit, non tantum illius, sed & suae: illius quia fornicatur, suae ne fornicetur. AV G. de Fide & operibus: Eodem etiam modo re- fectissime dimittit si viro suo dicat, non ero vxor tua, nisi mihi de la- troncino diuitijs congreges, aut si quod aliud vel facinososum, vel flagitiosum in viro monuerit. Tunc enim ille cui hoc vxor dicit, si veraciter poenitens est, membrum quod eum scandalizat ampu- tabit. AV G. de ser. Domi. in monte. Nihil autem est iniquius quae fornicationis causa vxorem dimittere: si & ipse conuincitur for- nicari, occurrat ei illud, in quo alterum iudicas te ipsum condenas. De eo autem quod dicit: Et qui dimittit adul. potest queri,

vtum sicut mechatur illa, qui eam ducit, sic & illa quam ducit. Ju- betur enim ab apostolo, & illa manere in nupta, aut viro reconcilia- ri. Sed tamen si discerit a viro multum interese, vtum dimit- tar, an dimittatur. si enim ipsa virum dimiserit & alteri nupserit, videtur cupiditate mutandi coniugij virum priorem reliquisse,

tuam. Ego autem dico vobis, non iurare omnino, neque per celum quia thronus Dei est, neque per terram, quia scabellum est pedum eius. Neque per hierosolymam, quia ciuitas est magni regis. Neque per caput tuum iuraueris, quia non potes vnium ca-

tuam. Ego autem dico vobis, non iurare omnino, neque per celum quia thronus Dei est, neque per terram, quia scabellum est pedum eius. Neque per hierosolymam, quia ciuitas est magni regis. Neque per caput tuum iuraueris, quia non potes vnium ca-

eum mechari, quod hic dominus vetat. f. G L O. Doceret supra dominus non esse iniuriam pro- ximo inferendam, prohibendo iram cum homicidio, concupiscen- tiam cum adulterio, & dimissionem vxoris cum libello repudij, nunc autem consequenter docet ab iniuria Dei abstinendum, cura prohibet non solum periurium tanquam malum, sed etiam iuramentum tanquam mali occasionem: vnde dicit: Iuramentum audi, quia dicit: est anti. non periur. Dicitur enim in Leuit. Non periurabis in nomine meo. & ne creaturas faceret sibi deos, praecipit reddere Deo iuramenta, & non iurare per creaturas. vnde subdit: Red- dendum est iuramentum, id est si iurare contigerit, per creatorem iura- tis, non per creaturam: vnde dicitur in Deuter. Dominum Deum tuum timebis, & per nomen eius iurabis. HIERO. Hoc autem quasi parulis fuerat lege concessum, vt quomodo victimas im- molabant Deo, ne eas idolis immolarent, sic & iurare permittere- tur in Deum, non quod recte hoc facerent, sed quod melius esset Deo hoc exhibere quam demonijs. CHR Y. super Matth. Nemo enim frequenter iurat, qui non aliquando periuret, sicut qui fecit consuetudinem multa loquij, aliquando loquitur importuna. AV G. contra Faustum: Quia vero periurare graue peccatum est, longius autem remotus est a periurio, qui nec iurare consueuit, quam qui verum iurare proliuis est, maluit nos dominus non iu- rantes recedere a vero, quam verum iurantes, appropinquare peri- urio. vnde subdit: Ego autem dico vobis non iurare omnino. AV G. de ser. Do. in monte: In quo phariseorum iustitiam, quae est non peierare confirmat. non enim potest per iurare, qui non iurat: sed quoniam ille iurat, qui adhibet Deum testem, conside- randum est ne contra hoc praecceptum domini Apostolus scissis vi- deatur, quia saepe hoc modo iurauit cum dixit: Quae scribo vobis, ecce coram Deo, quia non mentior. & testis est mihi Deus, cui ser- uio in spiritu meo, nisi forte quis dicat tunc cauendum esse iura- tionem, cum aliquid dicitur per quod iuratur, vt non iurauerit, quia non dixit per Deum, sed dixit, testis est mihi Deus. ridiculum est hoc putare, sed tamen etiam sciat hoc modo iurasse apostolum dicen- tem, Quotidie morior per gloriam vestram fratres. Quod ne quis ita existimet dictum, tanquam si diceretur: Vestra gloria me fecit quotidie mori. Graeca exemplaria diiudicant, in quibus quod scri- ptum est, ni tin kauchison nyetespan, ni tin kauchison himeratan, id est, per gloriam vestram, non nisi a iurante dicitur. AV G. con- tra menda. Sed plerique in verbis intelligere non valentes in factis sanctorum colligimus quemadmodum oportet accipi quod facile in aliam partem duceretur, nisi exemplis reuocaretur. Iurauit apostolus in epistolis suis & sic ostendit, quomodo accipiendum est quod dicitur est: Dico autem vo. non iu. om. hinc. scilicet iu- rando ad facilitatem iurandi veniat, ex facilitate autem iurandi veniat ad consuetudinem, a consuetudine in periurium decidat. Et ideo non inuenitur iurasse nisi scribens, vbi consideratio cau- tior non habet linguam precipitem, & tamen dominus omnino ait, non iurare. non enim concessit vt id liceret scribentibus, sed quia praeccepti violati reum paulum praesertim in epistolis con- scriptis nefas est dicere. intelligendum est illud quod positum est. Omnino ad hoc positum, vt quantum in te est non affectes, vbi quasi pro bono cum aliqua delegatione appetas iustificandum. AV G. contra Faustum: In praescriptis ergo vbi est consideratio maior, pluribus locis Apostolus iurasse inuenitur, ne quisquam putaret etiam verum iurando peccari, sed potius intelligeret hu- mane fragilitatis corda non iurando tutius a periurio conseruari. HIERO. Denique considera, quod hic saluator non per Deum iurare prohibuit, sed per celum, per terram, & per hierosolymam, & per caput tuum, hanc enim per elementa iurandi pessimum con- suetudinem semper habere Iudej, qui autem iurat, aut venera- tur, aut diligit eum per quem iurat. Iudaei autem per angelos & vr- bem hierusalem, & templum & elementa iurantes, creaturas vene- rantur Dei honore, cum in lege praecceptum sit, vt non iuremus nisi per dominum Deum nostrum. AV G. de ser. Do. in monte: Vt

Lib.19.c.23

Lib.1.c.30.

Nb aduer- bium iuran- tis per, qua- sit pres. q. dicitur.

Lib.19.c.23

Vel ideo additū est, Neque per celum... quia iudaei non putabant se teneri iuramentosi per ista iuramentū, ac si dicitur: Cum iuras per celum & terram...

Hom. 17.

Li. de Ser. do. cap. 30.

Hom. 17.

Lib. 19. c. 25

pillum album facere aut nigrū. Sit autem sermo vester, est est, non non, quod autem his abundantius est, a malo est. ... GLO. Quia superius docuerat dominus non esse proxi- mo iniuriam inferendam...

u GLO. Quia superius docuerat dominus non esse proxi- mo iniuriam inferendam, nec irreuerentiam domino, consequen- ter hic docet qualiter se Christianus habere debeat ad iniuriam sibi inferentem...

pro malis ceperimus, omnes efficiemus mali, eo quod persequētes abundant. Si autem secundum Christi praeceptum non resistitur malo, & si mali non sentiuntur...

Lib. 1. c. 33.

u Audistis quia dictum est: oculo pro oculo, dente pro dente. Ego autem dico vobis non resistere malo, sed si quis te percussit in unam maxillam, praebe ei & alteram...

De Medac. ad Confes- tium ca. 15.

Lib. 1. c. 36.

Lib. 1. c. 35.

Lib. 1. c. 37.

Lib. 1. c. 37.

I Sed cum facies sit, qua quisque cognoscitur, in faciem cedi secundum Apostolum est contemni ac despici. Sed quoniam facies non potest dici dextera & sinistra, & tamen nobilitas est, secundum Deū & sē saeculum ita distribuitur...

Epist. 50.

Lib. 1. c. 39.

Epist. 48.

Lib. 1. c. 36.

Cap. 78.

Lib. 3. c. 10.

Hom. 18.

Ananias & vxor eius exanimē ceciderunt. Et Paulus apostolus tradidit quendam Sathanā in interitum carnis: & ideo quidam ad uerbus corporalis vindictas, quae sunt in veteri testō, nescio quae cecitate faciunt, quo animo facta sunt nescientes. AVG. ad Bo- nifia. comitem: Quis autem mente sobrius regibus dicat, non ad vos pertinet, quis ve- lit esse sine religiosis sine sacrilegis, quib' dici non potest: non ad vos pertinet in regno vestro, quis ve- lit pudicus esse aut i- pudicus? Melius est quidem ad Deum co- lendum doctrina ho- mines duci, quam pe- na compelli. Multis autem profuit, quod experimentis probauim- us, prius dolore vel timore cogi, ut postea possint doceri, aut qd iam verbi didicerat, opere sedari...

plis hoc praeceptum insinuat, & in hoc tertio exemplo, sim- plo duplum additur, ut triplum compleatur. Vel per hoc accipitur, quod in praecipiendo tanquam tolerabilis incipiens paulatim cre- rit, nam primo praeberi voluit alteram maxillam, cum fuerit dex- tra percussa, ut minus perferre paratus sis, quam percutisti. Deinde illi qui tunicam vult tollere, iubet & pal- lium dimitti, vel ve- stimentum secundum aliam literam, quod aut tantum est, aut non multo amplius. Tertio de mille pas- sibus, quibus addēda dicit, duo milia vsq; ad duplum perducit.

Sed quoniam parum est non nocere, nisi & beneficium praestes, co- sequenter adiungit & dicit: Qui autem petit a te da ei. CHR. Y. super Matth. Quia diuitiae nostrae non sunt, sed Dei. Deus enim dispensatorem diuitiarum suarum vult esse nos, non dominos. HIERO. Sed si de elemosinis tantum dictum intelligamus, in pluribus pauperibus hoc stare non potest, sed & diuites si semper dederint, semper dare non poterunt. AVG. in ser. Domi. Dicit ergo: Omni perenti da non omnia perenti, ut id des, quod dare ho- nēste potes & iuste. Quid enim si pecuniam petat quā innocentem conetur opprimere? quid si stuprum petat? Dandum est ergo qd nec tibi, nec alteri noceat, quantum ab homine credi potest, & cū negaueris quod petit, iudicanda est iustitia, ut non eum inanem di- mittas, & aliquando melius aliquid dabis, cum perentem iniuste correxeris. AVG. ad Vincen. Vitulus enim esuriēti panis tollitur, si de cibo securus iustitiam negligat, quam esuriēti panis frangitur, ut vi iniustitiae seductus acquiescat. HIERO. Potest enim intelligi de pecunia doctrina, quae numquam deficit, sed quā to plus datur: tanto amplius duplicatur. AVG. Quod autem ait: Et volenti mutuari a te ne auertaris, ad animam referendū est. hilarem n. datorem diligit Deus. Mutuatur autem omnis qui accipit, & si ipse non soluturus sit, quia misericordibus Deus plu- ra restituit. aut si non placet accipere mutuantem, nisi eum qui ac- cipit redditurus, intelligendum est dominum ipsa duo genera pre- standi esse complexum, nam aut donamus, aut redditor commen- damus. Recte ergo ad hoc beneficii genus hortando dicit: Ne auer- taris, i. ne propterea voluntatem alienam, quasi Deus non redditor sit, cum homo reddiderit, cum enim ex praepito Dei facis, in- fructuosum esse non potest. CHR. Y. super Matthe. Ergo iu- ber nos Christus mutuum dare non tamen sub vsuris, quia qui sic dat, non sua dat, sed aliena tollit. de vno vinculo soluit, & multis alligat, & non propter Dei iustitiam dat, sed propter proprium lu- crum. Similis est etiam pecunia vsuraria aspidis morsui, nam sicut venenum aspidis latenter omnia membra corrumpit, sic vsura om- nes facultates conuertit in debitum. AVG. ad Marcellinum. Obiicit autem quidam, quod haec Christi doctrina Reipu- blicae moribus nulla ex parte conueniat, nam quis inquit, tolli sibi ab hoste aliquid patitur, vel Romanae provinciae depredatao- ribus non mala velit belli iure rependere? Sunt autem ista praep- ta patientiae, semper in cordis preparatione retinenda, ipsaque beniuolentia ne reddatur malum pro malo, semper in voluntate complenda est. Agenda sunt autem multa, & cum inuitis benigna quadam asperitate plestēdis, ac per hoc si terrena Respu. praepcepta Christiana custodiat, & ipsa bella sine beniuolentia non geruntur, ut ad pietatis iustitiam; pacatam societatem victis facilius consu- latur. nam cui licentia iniquitatis eripitur, vtiliter vincitur, quoniam nihil est infelicius felicitate peccantium, quā poenalis nutri- tur impunitas, & mala voluntas velut hostis interior roboratur.

Lib. 1. c. 40.

Epist. 48.

Cap. 78.

Epist. 50.

Cap. 30.

Lib. 1. c. 41.

x GLO. Docuit dominus supra, iniuriam inferenti non esse resistendum, sed ad plura referenda paratum esse, nunc autem vterius docet iniuriam inferentibus impendendum esse charita- tis affectum simul & effectum. Et cum praemissa ad completum iustitiae legis princeps, conuenienter hoc vltimū rite pertinet ad impletionem charitatis, quae secundum Apostolum est legis ple- nitude. Dicit ergo: Audistis quia dictum est, Diliges proximum tuum. AVG. in Primo de doc. Christia. Quid autem nullum hominem excepit, qui praecepit proximum diligere, dominus in parabola semiuuili relictū ostendit, dicens proximum, qui erga illū extitit misericors, ut eum intelligamus proximum, cui exhiben- dum esset misericordiae officium, si indigeret, quod nulli negandū esse, quis non videat? domino dicente: Beneficite his, qui oderunt vos. AVG. de ser. Do. in monte: Gradum autem esse in Phari- saeorum iustitia, quae ad legem veterem pertinet, hinc intelli- gitur, quod multi etiam eos a quibus diliguntur oderunt. Ascendit ergo aliquem gradum, qui proximum diligit, quāuis adhuc ode- rit inimicum, vnde ad hoc designandum subditur: Et odio habe- bis inimicum tuum. Quae vox nō est accipiēda ut iubentis iusto, sed